

De VVD aan lager wal: van politieke partij tot applausmachine voor Mark Rutte



Door [Pieter de Jonge](#) - 27 mei 2023

Geplaatst in [Mark Rutte](#) - [Politiek](#) - [VVD](#)

Zaterdag 3 juni houdt de VVD in Apeldoorn de eerste Liberale Open Dag. Drie weken eerder hield de Vlaamse zusterpartij Open Vld partijcongres in Gent. Op de website van Open Vld stond het programma. Het begon vrijdagavond 12 mei en duurde tot zondag 14 mei, begin van de middag. De Open Dag van VVD duurt het hooguit een zaterdagmiddag. 's Ochtends vergadering van de bestuurdersvereniging (dus niet voor alle leden), lunch en dan de rest. Voor het zwavondeten klaar.

Jaloersmakend: in België was de zaterdag volledig gewijd aan inhoudelijke sessies over de partijkoers. Twintig jaar geleden konden VVD-leden in een verkiezingsjaar tijdens een congres twee dagen besteden aan moties over het verkiezingsprogramma. Vijftien jaar geleden werd een begin gemaakt met het regisseren van de bijeenkomsten. Voorkomen moest worden dat leden de partijtop konden bijsturen. Tien jaar geleden waren de congressen teruggebracht tot applausmachines voor premier en partijleider Mark Rutte. Vijf jaar geleden vond het partijbestuur zelfs dat nog te inhoudelijk. In plaats van congressen werden voortaan 'VVD-festivals' georganiseerd.

De Liberale Open Dag is eigenlijk weer een festival

[November 2021](#) slaagden leden die de inhoud misten er voor het eerst in hun ongenoegen kenbaar te maken op het congre... pardon 'festival'. Vermoedelijk tegen de zin van de organisatoren. En dat terwijl de bijeenkomst vanwege coronabeperkingen digitaal plaatsvond, wat centrale regie eenvoudiger had kunnen maken. In 2022 heetten de landelijke bijeenkomsten zowaar weer 'congres'.

De VVD aan lager wal: van politieke partij tot applausmachine voor Mark Rutte

De partijvoorzitter die de festivals introduceerde, Christianne van der Wal, werd in januari 2022 minister, voor Natuur en Stikstof. Binnen een half jaar keerde het partijcongres zich [tegen het stikstofbeleid](#) dat Van der Wal de dag tevoren had aangekondigd. Zei dat ook iets over de waardering voor haar partijvoorzitterschap? [Afgelopen november](#) werd vooraf gevreesd dat de leden zich tegen het asielbeleid van de regering zouden keren.

Voor de buitenwacht is niet duidelijk waarin de komende Liberale Open Dag verschilt van de eerdere festivals. De hardnekkigheid waarmee de VVD-leiding de term 'congres' in de ban doet, staat in scherp contrast met de soepelheid waarmee premier Rutte VVD-partijstandpunten ondergeschikt maakt aan het tevreden houden van coalitiepartners, momenteel vooral D66. Veeg teken: twee weken voor de Open Dag bevatte de partij-site meer informatie over toegangskaarten en bereikbaarheid dan over het programma.

Bier, bitterballen en dixieland

Nederlanders die intellectueel willen overkomen, schamperen graag dat het de VVD nooit om inhoud ging. Bij hun voorkeurspartijen is het tijdens congressen spitsroeden lopen. Landelijke politici krijgen van begin tot einde te horen waarin ze tekortschieten, interne stammenstrijd tussen verschillende partijstromingen, gekrenkte ego's. Wie geeft om de mensheid, geeft niet om de mensen.

VVD-bijeenkomsten waren gemoedelijker. Ja, tijdens de ledenvergadering kon scherp gedebatteerd worden. Maar dan wel zakelijk, op de inhoud in plaats van de persoon. Wie kritiek had, diende met verbetervoorstellen te komen. En na de vergadering begon de borrel. Bier en bitterballen, met dixielandmuziek op de achtergrond.

Vergeleken met andere partijen is de VVD praktisch ingesteld. De nadruk ligt op oplossingen vinden. Waarbij altijd de kosten in de gaten worden gehouden. Niet uit vrekkingheid, maar in het besef dat als de overheid vandaag al het overgebleven geld uitgeeft, het op is als morgen een nieuwe uitgave nodig blijkt. Christendemocraten noemen dit 'rentmeesterschap', de VVD 'gezond verstand'.

Werd er bij de VVD nooit gediscussieerd? Zeker wel, en al helemaal in de Tweede Kamerfractie, de 'kruiwagen vol kikkers'. Maar dat gebeurde binnenskamers. Was het fractiestandpunt bepaald, sprak men naar buiten met één mond. VVD'ers zijn professioneel.

De afgelopen vijftien jaar veranderde dit. Er was, zo werd gezegd, meer fractiediscipline nodig toen de VVD in 2010 de grootste regeringspartij werd en Rutte de eerste VVD-premier. De eerste voortekenen waren echter al zichtbaar bij de selectie van de kandidatenlijst voor 2010.

Kamerleden veranderden van kleine zelfstandigen in werknemers. Een partij voor betrokken en mondige burgers werd omgevormd tot een [beroepsvereniging voor bestuurders](#): ministers, Kamerleden, gedeputeerden (provinciebestuurders), wethouders (schepenen), burgemeesters. Beroepskrachten die geen behoefte hadden aan ledeninspraak. Zelfs niet van gemeenteraads- en Provinciale Statenleden, de deeltijdpolitici.

De VVD aan lager wal: van politieke partij tot applausmachine voor Mark Rutte

Thematische netwerken zonder impact

Een jaar of vijf geleden introduceerde de partij de thematische netwerken. Binnen die verbanden konden leden inhoudelijk van gedachten wisselen over bepaalde beleidsterreinen. Wie de bijeenkomsten bezocht heeft, weet dat hier inderdaad leden op afkomen met kennis van zaken. De meningen verschillen over de vraag of de partijtop daadwerkelijk iets doet met de input.

Een bijeenkomst, eerder dit jaar. Twee VVD-prominenten, gespecialiseerd in het onderwerp van die avond. De netwerkvoorzitter was gespreksleider. Meestal geeft een gespreksleider vooral ruimte aan panelleden en vragenstellers, zelf blijft hij op de vlakte. Deze gespreksleider ging vooral zelf in debat met de panelleden. Wat aanwezigen ook inbrachten, hij herhaalde vooral zichzelf. Tot ergernis van meerdere mensen in de zaal, die meer discussie hadden verwacht.

Inschikkelijke Tweede Kamerleden

In de huidige Tweede Kamerfractie debuteerden in 2021 meerdere mensen die eerder actief waren in thematische netwerken. Datzelfde jaar werden overwegend voormalige persoonlijke- en fractiemedewerkers op verkiesbare plaatsen gezet. Werd binnen de netwerken gezocht naar inhoudelijke kennis of naar inschikkelijkheid richting partijtop?

Begrijpt u waarom iemand die van huis uit sympathiseert met de VVD, maar teleurgesteld is in hoe de partij zich ontwikkelde, jaloers werd toen hij het congresprogramma van de Open Vld zag?

België heeft geen afzonderlijke partijen voor links- en rechts-liberalen. Alle Nederlandstalige liberalen zijn lid van Open Vld. In de jaren tachtig en negentig waren de Vlaamse liberalen vergelijkbaar met de VVD. Eind jaren negentig schoven ze op richting D66.

In Nederland zou zo'n grondige verandering van partijkoers gepaard gaan met een personele wisseling. Werd de koers ingezet door die nieuwe mensen of werden zij opgesteld omdat zij bij de nieuwe richting pasten? De Vlaamse liberalen werden dertig jaar lang geleid door hetzelfde driemanschap: Guy Verhofstadt, Karel De Gucht en Patrick Dewael. Zelfs toen zij vijftien jaar terug formeel de macht overdroegen aan de jongere generatie, bleven zij als Europarlementariër, Eurocommissaris en Kamerlid op de achtergrond aanwezig. Pas na de verkiezingen van 2024 zwaaien Verhofstadt en Dewael af.

Het huidige driemanschap bij de Vlaamse liberalen bestaat uit partijvoorzitter Egbert Lachaert (in België doorgaans partijleider), premier Alexander De Croo en minister van Justitie Vincent van Quickenborne. Lachaert werd voorjaar 2020 met een rechts-liberaal programma al in de eerste ronde verkozen tot partijvoorzitter, om een half jaar later de andere twee premier en minister te maken van een paars-groene regering. Het huidige drietal veranderde [sneller](#) van koers dan het vorige.

In zekere zin is de VVD onder Rutte 'verhofstadtiseerd': weg met eerdere partijstandpunten, alles afhankelijk maken van de persoon van de partijleider. Waar Verhofstadt het tegendeel van wat hij

De VVD aan lager wal: van politieke partij tot applausmachine voor Mark Rutte

eerder bepleitte altijd even gepassioneerd verdedigde, gooide Rutte het op pragmatisme.

Rutte presenteert water als wijn

VVD'ers waren [altijd al pragmatisch](#). Rutte gaat alleen verder dan water bij de wijn doen. Water presenteert hij als wijn. De VVD-achterban telt echter ook wijnkenners.

De ervaringen met de VVD doen vrezen dat de zaterdag van het Open Vld-congres enkel diende om kritische leden stoom af te laten blazen, zonder dat er wat mee gaat gebeuren. Mocht Open Vld het omgekeerde bewijzen: des te beter. Voorlopig blijft mijn glas halfleeg.

Vraag. Als de Vlaamse liberalen als een kwart eeuw geestverwanten van D66 zijn, is het dan nog een zusterpartij van de VVD? Rutte komt goed overeen met de Belgische premier De Croo. Toch spraken op het partijcongres in Gent geen VVD'ers.

VVD-minister Dilan Yeşilgöz sprak bij de N-VA

In 2001 werd de liberaal-conservatieve Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA) opgericht, voortgekomen uit de Vlaamsgezinde Volksunie. De partij zit sinds 2004 in de Vlaamse regering, sinds 2014 als grootste partij. Partijleider en burgemeester van Antwerpen Bart De Wever en Vlaams minister van Justitie Zuhair Demir (verantwoordelijk voor stikstof) verschenen het afgelopen jaar meermaals in Nederlandse media. N-VA hield van 12 tot 14 mei eveneens een congres, in Antwerpen.

Die vrijdagavond hield VVD-minister van Justitie en Veiligheid Dilan Yeşilgöz-Zegerius [een toespraak bij N-VA](#). Tot genoegen van [Demir en andere N-VA-prominenten](#). Hun indruk was dat het verhaal van de VVD en de N-VA [sterk op elkaar lijkt](#).

Wat zegt het over de VVD als sommige leden zich meer herkennen in de Open Vld en anderen, veelal degenen die het geluid van mensen als Hans Wiegel en Frits Bolkestein missen, zich meer herkennen in de N-VA?

Pieter de Jonge is historicus en publicist.

Wynia's Week is er twee keer per week, 104 keer per jaar. Maakt ook u dat mogelijk? Graag! Doneren kan [HIER](#). Hartelijk dank!